

Klaas Rozemond: ‘De wet verbiedt dat dieren “onnodig leed” wordt aangedaan, maar waar begint dat?’

Leon Heuts, journalist

‘Kan een dier wel rechten hebben?’ Jurist en filosoof Klaas Rozemond, docent strafrecht aan de Vrije Universiteit, twijfelt. Rozemond zit in de redactie van *Roar*, de *Review of animal rights*, een (kosteloze) elektronische nieuwsbrief met daarin alle relevante informatie over het thema van dierenrechten (zie www.lawandroar.nl). Je zou zeggen dat Rozemond vóór dierenrechten is. Te meer omdat hij in het boek *Filosofie voor de zwijnen* de verwording van het dier tot productie-eenheid hekelt, volgens hem een gevolg van het consumentisme. Om onze materiële begeerte te bevredigen, onderwerpen we de natuur aan één doel: zo veel mogelijk produceren. Dit maakt ons ongelukkig, en dieren tot handelswaar in bio-industrie en proefdierenpraktijk. Rozemond noemt dit ‘moreel niet te verdedigen’. Dus vóór dierenrechten?

Zo simpel is het niet. Ja, een dier slechts zien als productie-eenheid, dat leidt tot onnodig, dus onaanvaardbaar lijden. Hij is daarin niet de enige: dierenrechten zijn actueel én controversieel. De publieke belangstelling voor dierenwelzijn neemt toe, blijkt bijvoorbeeld uit de oprichting van de Partij voor de Dieren. Tegelijkertijd wordt – vooral sinds de moord op Fortuyn – het dierenactivisme vaak in een kwader daglicht gesteld, en soms zelfs ongenueanceerd gelijk gesteld met extremisme.

Rozemond: ‘Een dergelijke generalisatie is onzin, hoewel niet valt te ontkennen dat er een zekere mate van extremisme bestaat, inclusief de bereidheid geweld te gebruiken. Daar ligt een gevoelig punt. Ikzelf deel sommige principes van extremistische dierenactivisten, maar wijs geweld principieel van de hand. Het probleem is dat zij niet de sprong kunnen maken van principes naar pragmatisme. Terwijl er ook met een pragmatische aanpak heel veel mogelijk is om de positie van het dier te verbeteren.’

WRAK VEE

De pragmatische aanpak houdt in dat bestaande legale middelen maximaal worden benut voor de belangen van het dier. De Stichting Dierenrecht kwam onlangs in het nieuws door het filmen van misstanden op de veemarkten van Leeuwarden en Utrecht. Op de veemarkten worden, aldus de stichting, meerdere artikelen van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren met voeten getreden. Zogeheten ‘wrak vee’ – in dit geval verzwakte koeien, die eigenlijk alleen voor noodslachting mogen worden getransporteerd – worden geschopt, en behan-

deld met stroomstoten. De stichting heeft aangifte gedaan tegen beide veemarkten.

Rozemond: ‘De bestaande wetten, met name de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren, bieden voldoende mogelijkheid om misstanden aan de kaak te stellen. De regels zijn er dus wel degelijk, maar wat er aan schort is de handhaving. Wij kunnen juridische middelen gebruiken die daarop inspelen: aangifte. En als Justitie te traag handelt: een kort geding aanspannen en een dwangsom eisen.’

De pragmatische aanpak richt zich op de belangen van het dier zoals die nu al in het recht

Foto: Chris van Houts

worden beschermd. Rozemond: 'Het is wellicht principiëler, of in ieder geval strikter, als je pleit voor dierenrechten omdat het dier op zich een waarde zou vertegenwoordigen. Waarden gaan verder dan belangen. Bij een belang wordt iets verboden, een bepaalde handeling mag niet omdat het indruist tegen het belang van het dier. Maar een waarde gaat verder, aan waarden zouden rechten moeten worden verbonden. In de huidige wetgeving wordt overigens al gesteld dat het dier een *intrinsieke waarde* heeft. Maar we weten tegelijkertijd dat het maatschappelijk en juridisch zo niet werkt. Er zijn voldoende uitzonderingsclausules die dit prachtige principe omzeilen. Er is immers intensieve veeteelt en bio-industrie mogelijk, en er worden immers proefdieren gebruikt. Het probleem met mooie principes is dat ze zo vaag zijn, dat ze eenvoudig kunnen worden omzeild. In de wet staat ook dat dieren

'Bestaande wetten bieden voldoende mogelijkheden om misstanden te bestrijden, wat er aan schort is handhaving'

geen "onnodig leed" mag worden aangedaan. Maar wat is dat? Waar begint dat? Maar met een wetsregel als "wrak vee mag niet worden vervoerd" kunnen we wat aanvangen; daarmee kan aangifte worden gedaan.'

DIER ALS MENS

'Ook op meer filosofisch niveau heb ik moeite met een begrip als intrinsieke waarde. Een dier intrinsieke waarde toeschrijven kan leiden tot 'antropologiseren' van het dier: waardoor het dier een beetje als mens wordt beschouwd. Maar het dier is *natuur*, en in de natuur is er een *survival of the fittest*; vragen over waarden worden er niet gesteld. Het toekennen van

waarden is typisch menselijk, een product van de cultuur. Het dier "als mens" beschouwen is daarmee evengoed een poging de natuur te beheersen als de bio-industrie. We fokken dieren die van mensen afhankelijk zijn, die steeds minder natuur worden en zonder ons niet meer zouden kunnen overleven. Dat zou moeten leiden tot een brede maatschappelijke en politieke discussie. We zouden ons veel meer bewust moeten zijn van wat we eten, van ons gedrag als consument en van onze omgang met dieren.

Dat zou een zwaarwegend argument kunnen zijn om tóch te pleiten voor dierenrechten, of zelfs voor de verankering van die dierenrechten in de Grondwet. Ik ben pessimistisch over het juridisch effect daarvan, omdat ik denk dat uitzonderingsclausules de regel zouden zijn. Maar het zou kunnen bijdragen tot een brede maatschappelijke discussie.'

de wetenschap er vindt

AGENDA

Natuurbeschermingsrecht 2006

Op dinsdag 19 december 2006 organiseren het Centrum voor Milieurecht en de Universiteit van Amsterdam een studiedag over Natuurbeschermingsrecht. Met de inwerkingtreding van de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 is de natuurbeschermingswetgeving in Nederland op een nieuwe leest geschoeid. De verplichtingen die volgen uit de Vogelrichtlijn en de Habitatrictlijn zijn geïmplementeerd. Op de studiedag staat de uitvoering van de Natuurbeschermingswet (de aanwijzing van de Natura 2000-gebieden en het opstellen van de beheersplannen) en van de Flora- en faunawet

(de gedragscodes en de vrijstellingen en ontheffingen) centraal. De jurisprudentie inzake de gebieds- en soortenbescherming wordt apart besproken.

Inschrijving en informatie: Centrum voor Milieurecht, telefoon 020-525 30 75, fax 525 47 42 of e-mail: L.M.Schiesswald-Corduwener@uva.nl.

De dag wordt georganiseerd in het Trippenhuys, Kloveniersburgwal 29, Amsterdam; kosten:

95 euro (voor studenten 50 euro), incl. koffie, thee, documentatie-map, lunch in het Trippenhuys, borrel na afloop en boek dat bij Europa Law Publishing verschijnt n.a.v. de studiedag.

Scriptieprijs Nederlandse Vereniging voor Energierecht (NeVER)

De Nederlandse Vereniging voor Energierecht (NeVER) heeft als doel de bevordering van de interesse in en de verspreiding van de kennis van het energierecht. Daarom heeft de NeVER besloten om in 2007 een prijs uit te reiken aan de beste eindscrip-tie die in de periode 2004-2006 aan een Nederlandse universiteit op het terrein van het energierecht is geschreven. De scripties kunnen betrekking hebben onderdelen van het energierecht, d.w.z. regelgeving en overeenkomsten op het gebied van de opsporing, productie, verwerking, opslag, transport, levering en de verhandeling van (fossiele en duurzame) energie en energieproducten als mede de gevolgen voor het kli-

maat en het milieu. De scripties kunnen geschreven zijn vanuit het perspectief van het nationaal, Europees en/of het internationaal recht. Aan de scriptieprijs is een geldbedrag van 1.000 euro verbonden alsmede een jaar lang gratis lidmaatschap van de NeVER. Eindscrip-ties over (een onderdeel van) het energierecht, met beoordeelt met een 7,5 of hoger kunnen ter beoordeling ingediend worden bij het secretariaat van de NeVER, Postbus 2888, 3000 CW Rotterdam. De uiterste inzend-termijn is 31 januari 2007. Meer informatie over de scriptieprijs alsmede het reglement kunt u vinden op de website van de Nederlandse Vereniging voor Energierecht www.never.nl.